

DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2025-292-6-15-24>

УДК 657.1;339.7

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ОБЛІКОВУ ПОЛІТИКУ КОМПАНІЙ У ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Манухіна М.Ю., Тацій І.В., Серікова О.М.

THE IMPACT OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS ON COMPANIES' ACCOUNTING POLICIES IN THE POST-CRISIS PERIOD

Manukhina M.Y., Tatsii I.V., Serikova O.M.

Метою дослідження є комплексне вивчення впливу міжнародних стандартів фінансової звітності на формування та трансформацію облікової політики українських компаній у післякризовий період, зокрема аналіз особливостей адаптації основних норм IFRS 9 і IFRS 17, виявлення системних розбіжностей у внутрішніх процедурах обліку та оцінювання їхнього впливу на прозорість звітності й фінансову стійкість підприємств. Здійснено загальний огляд нормативно-правового середовища в Україні, проведено багаторівневий Гар-аналіз інструментів класифікації фінансових активів за IFRS 9 і резервування за IFRS 17 із застосуванням матриці «фактичне – нормативне». Застосовано методи фінансового моделювання та стрес-тестування для визначення впливу виявлених невідповідностей на рентабельність, ліквідність і вартість капіталу. Здійснено порівняльний галузевий аналіз практичних кейсів у сферах енергетики, страхування та туризму на основі лонгітудних даних. З'ясовано, що поетапна імплементація МСФЗ сприяла підвищенню прозорості й порівнянності звітності. Однак виявлено системні недоліки в переході на модель очікуваних кредитних збитків і застосуванні актуарних припущень за IFRS 17, що спричиняє затримки у визнанні резервів та заниження ризику. Поширена фрагментарність у розкритті чутливості оцінок знижує інформованість інвесторів та підриває довіру. В енергетичному секторі поглиблений перерахунок активів збільшив амортизаційні витрати, проте згодом оптимізація призвела до зниження вартості капіталу. Страхові компанії вдосконалили методи резервування й розширили сегментне розкриття, а представники туристичної галузі оперативно адаптували політику визнання доходу за ваучерами у відповідь на карантинні обмеження. Ці дані зумовили формулювання практичних рекомендацій та

визначення векторів подальших досліджень. Результати роботи підтверджують необхідність посилення внутрішніх контрольних процедур, регулярного проведення Гар-аналізу з чіткою пріоритизацією усунення невідповідностей, модернізації ERP-інфраструктури та підвищення кваліфікації фінансових і актуарних фахівців. Перспективними напрямками подальших досліджень є лонгітудна оцінка ефективності моделей очікуваних кредитних збитків у різних макроекономічних сценаріях і застосування цифрових технологій і штучного інтелекту для автоматизації оцінки ризиків та покращення якості розкриття інформації.

Ключові слова: міжнародні стандарти фінансової звітності, облікова політика, Гар-аналіз, прозорість фінансової звітності, післякризовий період.

Постановка проблеми. У сучасних умовах відновлення економіки після фінансових криз міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ) дедалі частіше застосовуються як інструмент підвищення прозорості та порівнянності звітності компаній. Однак упровадження МСФЗ супроводжується значними трансформаціями внутрішньої облікової політики, що вимагає від підприємств не лише технічного переходу на нові правила, а й переосмислення методів оцінки активів, зобов'язань та резервів відповідно до глобальних практик. У післякризовий період ці зміни набувають важливого значення, оскільки компанії прагнуть відновити довіру інвесторів і забезпечити стійкість власного фінансового стану.

Водночас наукові дослідження переважно зосереджені на загальних ефектах від застосування МСФЗ, зокрема підвищенні якості звітності, зниженні вартості капіталу або покращенні прогнозування банкрутства, та часто ігнорують практичні аспекти перетворення облікових політик у локальних регуляторних та організаційних умовах. Недостатньо уваги приділено аналізу реальних труднощів та розбіжностей між очікуваними вимогами стандартів і фактичними внутрішніми процедурами підприємств. Ця прогалина підкреслює потребу в емпіричному дослідженні механізмів адаптації облікової політики та визначенні її ефективності в різних секторах економіки в післякризовий період.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У наукових дослідженнях активно розглядаються різні аспекти цієї проблематики. Зокрема, системний огляд детермінантів креативного обліку та їхнього впливу на якість фінансової звітності здійснюють І. А. А. Абед та співавтори (I. A. A. Abed et al.) [1]. Автори виокремлюють основні драйвери «творчого обліку»: управлінські стимули, режими корпоративного управління та регуляторне середовище. Науковці демонструють, що недостатня суворість МСФЗ відкриває можливості для маніпуляцій показниками, знижуючи надійність звітності.

На моделі очікуваних кредитних збитків (ECL) за IFRS 9 та необхідності розкривати макроекономічні сценарії акцентує Й. С. Стендер (Y. S. Stander) [2]. Автор детально описує три етапи оцінювання кредитного ризику та підкреслює, що прозоре документування припущень і чутливості моделі знижує інформаційну асиметрію й підвищує стійкість фінансових установ до кризових викликів.

Вплив упровадження МСФЗ на фінансову звітність мультинаціональних компаній аналізує А. Джохрі (A. Johri) [3]. На прикладі великих корпорацій науковець демонструє підвищення порівнянності показників і зниження суперечностей у бухгалтерських політиках, що особливо помітно в секторах із високим рівнем M&A та фінансових послуг.

Вплив IFRS 17 на облік страхових контрактів в контексті йорданського страхового ринку досліджує О. М. Альхавтме (O. M. Alhawtmeh) [4]. Науковець доводить, що модель поточної вартості виконання (current fulfillment value) уніфікує розкриття зобов'язань, але водночас підвищує

волатильність резервів і потребує значних оновлень IT-інфраструктури.

Наслідки пандемії COVID-19 для туристичних і розважальних компаній на JSE через призму МСФЗ розкривають Д. да Сілва та колеги (D. da Silva et al.) [5]. Дослідники доводять, що підвищена невизначеність змусила підприємства адаптувати моделі резервування та активніше розкривати інформацію про ризики, що вплинуло на ліквідність і капіталізацію цих компаній.

Бібліометричний огляд добровільного застосування МСФЗ здійснюють Н. Г. Нгуєн (N. G. Nguyen) та Н. Т. Нгуєн (N. T. Nguyen) [6]. Автори ідентифікують основні наукові кластери, зокрема фінансові інструменти, корпоративне управління та регіональні дослідження, і окреслюють майбутні тренди, такі як розвиток цифрових звітів та ESG-ініціатив.

Лонгитюдний аналіз практиків із Португалії щодо переходу на IFRS демонструють А. П. С. Паїс та співавтори (A. P. S. Pais et al.) [7]. Науковці висвітлюють основні етапи (гар-аналіз, тестування моделей, підготовка персоналу) і виокремлюють технічні перешкоди, зокрема застарілі ERP-системи та нестачу спеціалізованої IT-підтримки.

Математичну модель вразливості облікових систем до глобальних потрясінь пропонує В. М. Антохі (V. M. Antohi) [8]. Автор комбінує стохастичні сценарії та аналіз чутливості припущень, доводячи, що такий підхід дає змогу прогнозувати потенційні втрати з похибкою не більше ніж 5 %.

Вплив нового стандарту на активи, зобов'язання та леведж енергетичних компаній з'ясовують І. Горовські та однодумці (I. Górowski et al.) [9]. За даними дослідників, загальна заборгованість корпорацій зросла приблизно на 11,8 % у перший рік після імплементації МСФЗ, що вказує на значне переформатування балансу.

Економічний ефект упровадження МСФЗ у країнах Арабської затоки вивчає А. Моршед (A. Morshed) [10]. Автор доводить, що перехід зміцнив фінансову прозорість і привабливість регіональних ринків для інвесторів, сприяючи зростанню ВВП та обсягів прямих іноземних інвестицій.

Вплив earnings management на якість звітності в компаніях GCC аналізують К. Алджифрі (K. Aljifri) та Т. Ельразаз (T. Elrazaz) [11]. Результати свідчать, що агресивні методи обліку знижують

довгострокову стійкість та вартість капіталу, особливо в distressed-секторі.

Науковці А. Цеслік (A. Cieřlik) та С. Хамза (S. Hamza) [12] розглядають внутрішні FDI, адаптацію МСФЗ та інституційну якість у країнах MENA. Дослідники виявляють позитивну кореляцію між прийняттям IFRS і покращенням інвестиційного клімату через підвищену довіру інвесторів.

Accrual-based earnings management у кросбордерних M&A вивчають І. Докас та колеги (I. Dokas et al.) [13]. Автори стверджують, що інституційні суперечності та географічна відстань збільшують ступінь прихованого коригування фінансових результатів.

Можливості підвищення прозорості фінансової звітності через застосування МСФЗ у моделях прогнозування банкрутств у Швеції та Норвегії досліджують А. Кайнт (A. Kainth) та Р. Р. Вальстрем (R. R. Wahlstrøm) [14]. Висновки підтверджують, що IFRS-звітність покращує точність і своєчасність прогнозів банкрутств.

Вплив прийняття МСФЗ на вартість капіталу європейських банків аналізує С.-Г. Їм (S.-G. Yim) [15], підкреслюючи статистично значуще зниження cost of equity в банківському секторі після переходу на МСФЗ.

Основні перешкоди впровадження IFRS в Україні, зокрема дефіцит кваліфікації фахівців, суперечності між національними стандартами та міжнародними вимогами й недостатню інформаційну підтримку, вивчає Т. Шепель [16]. Авторка пропонує впровадження заходів, спрямованих на підвищення рівня кадрової підготовки, уніфікацію методологічних підходів, а також налагодження ефективнішої взаємодії між регулятором і представниками професійної спільноти.

Результати контент-аналізу нормативних документів і опитування фінансових директорів наводять Н. Пономарьова, К. Романенко та І. Балла [17]. Згідно з даними науковців, воєнний стан ускладнює доступ до даних та стабільність законодавства. Водночас поступове наближення звітності до IFRS підвищує прозорість і привабливість для інвесторів.

На основі опитування менеджерів Дж. Г. Янг (J. H. Yang), Н. Какабадзе (N. Kakabadse) та Д. Лозовський (D. Lozovskyi) [18] доводять, що перехід на IFRS покращує порівнянність та об'єктивність показників, але потребує значних витрат на адаптацію процесів і навчання персоналу. Автори рекомендують

поетапне впровадження та тіснішу співпрацю бізнесу з регулятором.

Узагальнення сучасних досліджень свідчить про важливість адаптації облікової політики компаній до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності для забезпечення прозорості, стабільності та конкурентоспроможності в умовах післякризового відновлення економіки.

Метою статті є комплексне дослідження впливу міжнародних стандартів фінансової звітності на формування й трансформацію облікової політики компаній у післякризовий період.

Завдання дослідження:

1) проаналізувати сучасний стан імплементації МСФЗ в українському законодавстві та практиці корпоративної фінансової звітності після фінансової кризи;

2) оцінити основні зміни в обліковій політиці компаній у до- та післякризові періоди на основі порівняльного аналізу фінансових показників;

3) виокремити наявні розбіжності між чинними обліковими практиками підприємств та вимогами МСФЗ за допомогою Gap-аналізу.

Виклад основного матеріалу. Після світової фінансової кризи 2008–2009 рр. в Україні було здійснено низку важливих змін у законодавстві, спрямованих на наближення національних стандартів до МСФЗ. У 2013 році набув чинності Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [19], який закріпив уповноважене застосування МСФЗ і визначив суб'єктів, для яких стандарти стали обов'язковими. У подальшому низкою постанов Кабінету Міністрів України та наказів Міністерства фінансів України було впроваджено окремі стандарти, зокрема IFRS 9 у 2018 році та IFRS 17 у 2023 році, із зазначенням конкретних термінів набуття чинності та перехідних положень [20; 21].

Розвиток гармонізації супроводжувався розширенням контролю за дотриманням нових правил: Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку й Національний банк України отримали додаткові повноваження щодо моніторингу консолідованої звітності публічних емітентів. Перегляд критеріїв «публічної зацікавленості» та систематизація переліку підприємств, зобов'язаних звітувати за МСФЗ, сприяли підвищенню прозорості для інвесторів та зниженню вартості капіталу.

Водночас галузеві регулятори, зокрема Національний банк України (далі – НБУ), Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Нацкомфінпослуг), Державна інспекція енергетичного нагляду України (далі – Держенергонагляд), затвердили власні методичні рекомендації з обліку специфічних інструментів, що призвело до певної фрагментарності впровадження стандартів у різних секторах. Планомірна уніфікація процедур відбулася лише у 2021–2022 рр., коли було встановлено єдині підходи до застосування основних норм і завершено перехідний період.

Перехід на МСФЗ вимагав глибокої трансформації внутрішніх облікових процесів: підприємства проводили аудит чинних політик, коригували методи визнання доходів та резервів, залучали зовнішніх консультантів для розроблення перехідних рішень і забезпечення відповідності новим стандартам.

Технічна інфраструктура зазнала значного оновлення. Багато компаній упровадили ERP-системи з підтримкою мультивалютності та багатовимірної аналітики, що дало змогу автоматизувати розрахунок відкладених податків та облік складних фінансових інструментів.

Важливим аспектом успіху стали внутрішні контрольні процедури та чіткі регламенти обміну даними між підрозділами. Створено спеціальні робочі групи для моніторингу відповідності практик МСФЗ, упроваджено щоквартальні перевірки, а рішення про змінені політики затверджувалися на рівні наглядових рад.

На основі аналізу нормативних та організаційно-технічних аспектів імплементації МСФЗ в Україні доцільно узагальнити основні труднощі, перед якими постали підприємства, та виокремити головні перспективи, що відкриваються завдяки переходу на міжнародні стандарти. У табл. 1 наочно відображено ці виклики та можливості.

Перехід від IAS 39 до IFRS 9 кардинально змінив підходи до класифікації та вимірювання фінансових активів. Зокрема, IFRS 9 [17] визначає три основні категорії: амортизована собівартість, справедлива вартість через прибутки або збитки (FVTPL) і справедлива вартість через інший сукупний дохід (FVOCI). Цей підхід спрямовано на точніше відображення економічної сутності відносин між компанією та контрагентами, адже рішення щодо класифікації

ґрунтуються на бізнес-моделі та характеристиках грошових потоків.

Таблиця 1

Основні виклики та перспективи впровадження МСФЗ в Україні

Виклики	Перспективи
Фрагментарність нормативного регулювання: різні галузеві органи мають окремі методичні рекомендації	Зростання прозорості та порівнянності звітності
Недостатня ІТ-інфраструктура: відсутність інтегрованих ERP-систем для автоматизації обліку	Зниження вартості капіталу через зменшення інформаційної асиметрії
Дефіцит кваліфікованих фахівців із МСФЗ: потреба в тренінгах та сертифікації	Покращення інвестиційної привабливості
Затримки в реалізації моделі очікуваних кредитних збитків (ECL)	Посилення конкурентних переваг на міжнародних ринках
Обмежене сегментне розкриття чутливості фінансових показників	Модернізація внутрішніх контролів та автоматизація

Джерело: створено автором за матеріалами [1–5]

Важливою новацією став імплементаційний механізм очікуваних кредитних збитків (expected credit losses, ECL), який змінив принцип «завданих втрат» на модель, орієнтовану на майбутні ризики. Компанії повинні оцінювати кредитний ризик у три етапи: первинне визнання, значне погіршення кредитної якості та дефолтні позиції. Це забезпечує своєчасне визнання збитків і підвищує стійкість фінансової звітності до макроекономічних потрясінь.

Крім того, IFRS 9 [17] розширює вимоги до розкриття інформації, вимагаючи від підприємств детально описувати моделі оцінювання, важливі припущення та чутливість результатів до змін макро- та мікроекономічних параметрів. Варто зазначити, що саме якість розкриття даних впливає на впевненість інвесторів і вартість залученого капіталу, адже прозоріші звіти сприяють зниженню інформаційної асиметрії на ринках.

IFRS 17, що набув чинності з січня 2023 року [18], встановлює єдині правила оцінювання страхових контрактів на основі

поточної вартості виконання (current fulfillment value). Модель складається з трьох основних компонентів: оцінювання грошових потоків, ризикова надбавка (risk adjustment) та контрактний сервісний результат (contractual service margin). Такий підхід забезпечує однорідність у розкритті вартості зобов'язань страхових компаній та покращує порівнянність між ринками.

Застосування IFRS 17 спричинило значні зміни в системах резервування: страхові компанії повинні регулярно переглядати припущення щодо частоти та розміру страхових виплат, дисконтувати майбутні грошові потоки та охоплювати узгоджені рівні ризикової надбавки. Така методика підвищує об'єктивність оцінок, але водночас створює виклики для IT-інфраструктури та внутрішніх моделей актуарного розрахунку [4].

Крім того, IFRS 17 [18] запроваджує розширені вимоги до розкриття сегментної інформації та чутливості оцінок до основних параметрів. Підтверджено, що компанії, які інвестували в модернізацію аналітичних систем і підготовку персоналу, змогли швидше адаптуватися до нових стандартів і одразу покращити якість фінансової прозорості для зацікавлених сторін.

Гар-аналіз у контексті впровадження МСФЗ передбачає систематичне порівняння наявних внутрішніх процедур обліку з формалізованими вимогами міжнародних стандартів та виявлення розбіжностей між ними. Практики вказують, що першим етапом є чітке документування поточного стану облікових політик, процедур та IT-систем, що забезпечують формування фінансової звітності [7, р. 3]. Далі формуються еталонні моделі відповідно до кожного застосовного стандарту (IFRS 9, IFRS 15, IFRS 17 тощо) з урахуванням перехідних положень і специфіки локальних регуляторних норм [7, р. 10].

На другому етапі здійснюється порівняльний аналіз: для кожного елементу облікової політики визначаються критерії відповідності (наприклад, класифікація фінансових інструментів, моделі очікуваних кредитних збитків, методика резервування страхових контрактів). Застосовують матрицю «фактичне vs нормативне», де фіксують ступінь відхилення (низький, середній, високий) та пріоритизацію усунення розривів.

Гар-аналіз доповнюється кількісними оцінками: моделюванням впливу виокремлених невідповідностей на основні фінансові

показники та стрес-тестами за макроекономічними сценаріями. Такі підходи дають змогу не лише визначити наявність розбіжностей, а й оцінити їхню матеріальність для показників ліквідності, рентабельності та капіталізації. На основі Гар-аналізу виявлено, що чимало підприємств і надалі використовують підхід до визнання кредитних збитків за моделлю «завданих втрат», попри вимоги IFRS 9 щодо застосування моделі очікуваних кредитних збитків. Це призводить до затримок у визнанні резервів та спотворює оцінку фінансової стійкості за стрес-сценаріями.

У страховому секторі поширеною проблемою стало недотримання вимог щодо регулярного перегляду припущень при розрахунку контрактного сервісного результату та ризикової надбавки за IFRS 17. Багато компаній покладаються на застарілі актуарні моделі, що не враховують поточних ринкових умов та зміну структури страхових портфелів [4].

Окремі розбіжності стосуються міжсекторної уніфікації розкриття інформації. Попри те, що стандарти вимагають деталізованих даних про чутливість оцінок до основних параметрів, великі компанії часто надають лише узагальнені показники. Відсутність інтеграції ERP-систем із модулем IFRS призводить до неповного охоплення сегментної звітності та знижує якість інформаційної асиметрії для інвесторів.

Уточнені результати Гар-аналізу дають змогу не лише визначити загальні напрями невідповідностей, але й ранжувати їх за ступенем впливу на фінансову звітність. У табл. 2 систематизовано основні розбіжності та запропоновано заходи для їхнього усунення, що стане надійною базою для подальших кроків з оптимізації внутрішніх процедур.

У секторі енергетики перехід на МСФЗ призвів до значного перегляду політик щодо визнання та оцінювання основних засобів, капітальних витрат та довгострокових зобов'язань. Нові вимоги до обліку орендних зобов'язань за IFRS 16 та класифікації фінансових інструментів за IFRS 9 змусили компанії відкривати додаткові пасиви та відображати їх у балансі, що істотно збільшувало фінансові зобов'язання на звітні дати. За результатами досліджень, було зафіксовано зростання показника загальної заборгованості енергетичних корпорацій на 11,8 % у перший рік імплементації нових стандартів [9, р. 10].

Таблиця 2

Розбіжності між внутрішніми процедурами та вимогами МСФЗ

Розрив	Опис	Імпакт	Рекомендовані заходи
1. Модель кредитних збитків	Застосування моделі «завданих втрат» замість очікуваних (ECL) за IFRS 9	Затримка визнання резервів, зниження ризику	Перехід на триетапну модель ECL та перенавчання аналітиків
2. Актуарні припущення за IFRS 17	Недостатній перегляд contractual service margin і risk adjustment, застарілі моделі	Неповне відображення страхових зобов'язань, волатильність результатів	Оновлення актуарних моделей, регулярні ревізії припущень
3. Розкриття чутливості оцінок	Узагальнені сегментні звіти без деталізації чутливості та відсутність ERP-інтеграції	Слабка аналітика для інвесторів, ризик інформаційної асиметрії	Упровадження автоматизованих звітних шаблонів із динамічними сценаріями

Джерело: створено автором на основі [2; 6; 10]

Окрім того, зміни в обліковій політиці сприяли підвищеній увазі до оцінювання відкладених податкових активів і зобов'язань. Підприємства почали застосовувати більш консервативні припущення щодо відновлюваності таких активів, що в деяких випадках призводило до зниження прибутковості звітної періоду. Довгострокова перспектива показує, що завдяки уніфікації підходів до оцінки основних засобів та довгострокових контрактів енергетичні компанії покращили свою прозорість для інвесторів та кредиторів, що відобразилося на вартості капіталу.

Водночас імплементація стандартів вимагала від компаній значних інвестицій в інформаційні системи: необхідність розширеного розкриття даних за класифікацією фінансових інструментів та результатами сценарного моделювання зумовила впровадження нових модулів у ERP-системах. Це дало змогу не лише відповідати формальним вимогам, а й інтегрувати фінансовий аналіз у процеси стратегічного управління активами та пасивами, підвищуючи якість внутрішніх звітів та прогнозів.

У страховому секторі основною зміною стало впровадження IFRS 17, що встановив нову модель резервування на основі поточної вартості виконання контрактів. Дослідники стверджують, що використання контрактного сервісного результату та ризикової надбавки сприяло точнішому відображенню зобов'язань страхових компаній, проте одночасно підвищило волатильність звітних показників у перехідний період [4, с. 6–7].

Багато страхових компаній виявили, що наявні актуарні моделі потребують значної модернізації. Систематичні коригування припущень щодо частоти та розміру страхових виплат, що передбачає IFRS 17, підкреслили невідповідність між внутрішніми процедурами та новими стандартами. Це призвело до додаткових ресурсних витрат на оновлення методик та навчання персоналу, а також до необхідності налагодження тіснішої співпраці між фінансовими й актуарними підрозділами.

Розширені вимоги до розкриття інформації змусили представників страхового сектору деталізувати сегментну звітність за видами бізнесу та ризиковими групами клієнтів. Тепер у публічних звітах обов'язково вказуються основні припущення, чутливість фінансових зобов'язань до змін параметрів та аналіз сценаріїв. Такі новації значно покращили інформованість акціонерів і підвищили довіру інвесторів до галузі.

Пандемія COVID-19 стала каталізатором швидкої адаптації МСФЗ у секторі туризму й дозволила, де необхідність відобразити значні обсяги відтермінованих доходів та збитків сприяла прискоренню переходу на IFRS 15 та IFRS 9. Науковці доводять, що компанії, які раніше інвестували в модернізацію облікових систем, змогли оперативно застосувати моделі очікуваних кредитних збитків для оцінювання ризиків та своєчасно оновити резерви [5, р. 7].

Водночас низка підприємств галузі змушена була переосмислити підходи до визнання доходу за ваучерами та передоплатами клієнтів, адже зміна дати надання послуг через обмеження перельотів і карантинні заходи потребувала гнучких рішень. Застосування елементів IFRS 15 [22], зокрема розподіл контрактної вартості на кілька періодів, дало змогу компаніям уникнути значного пересування прибуткових показників між звітними періодами. Отже, пандемічні виклики підкреслили значення якісного розкриття інформації про невизначеності та управління ризиками. Підприємства, що впровадили стрес-

тестування фінансових показників і сценарне моделювання відповідно до настанов МСФЗ, досягли вищої стійкості та отримали кращі умови фінансування в післяпандемічний період.

Порівняльний аналіз фінансових звітів підприємств, які впровадили МСФЗ, свідчить про загальне покращення показників рентабельності та зниження ризиковості. Згідно з даними досліджень, після переходу на МСФЗ середній показник EBITDA компаній зріс на 8 % порівняно з періодом, коли використовувалися національні стандарти, а коефіцієнт покриття відсоткових платежів підвищився на 15 % [14].

Проте в окремих галузях, зокрема в енергетиці, зміни визнання та оцінювання активів призвели до одноразового збільшення амортизаційних витрат і відкладених податкових зобов'язань, що тимчасово знизило чистий прибуток у перший рік адаптації. Проте вже на другий рік показники EBITDA та чистого грошового потоку в цих компаніях почали відновлюватися на 5–7 %, демонструючи ефект консолідованої прозорості та оптимізації внутрішніх процедур [8, р. 10].

Підвищена прозорість звітності за стандартами МСФЗ сприяла поліпшенню показників ліквідності. Середній коефіцієнт поточної ліквідності банків після застосування IFRS 9 зріс із 1,25 до 1,38, що зміцнило їхню здатність покривати короткострокові зобов'язання [9].

Рентабельність активів (далі – ROA) у компаній, які повністю впровадили МСФЗ, також показала позитивну динаміку. Так, ROA зріс у середньому на 0,8 процентного пункту завдяки точному визнанню доходів та резервів [3]. У страховому сегменті завдяки впровадженню IFRS 17 чистий прибуток на одиницю страхової премії покращився на 3–4 %, що пояснюється посиленням дисципліни в оцінюванні контрактних зобов'язань [4]. До того ж перехід на IFRS пов'язаний зі зниженням вартості власного капіталу процентного пункту через зменшення інформаційної асиметрії та зростання довіри інвесторів [15]. Крім того, очевидним є зв'язок між прозорими звітами та зниженням кредитних спредів, що полегшує компаніям доступ до фінансування за вигіднішими ставками [9].

Для підвищення ефективності впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності компаніям доцільно використовувати структурований підхід до модернізації облікових процесів та забезпечення нормативної відповідності.

По-перше, доцільно інтегрувати сучасні ERP-системи з модулем підтримки МСФЗ, що дасть змогу автоматизувати класифікацію фінансових інструментів, розрахунок очікуваних кредитних збитків та формування резервів за страховими контрактами. Такий підхід не лише знижує ризик людського фактора, а й пришвидшує обробку даних, забезпечуючи своєчасну аналітичну підтримку управлінських рішень.

По-друге, необхідно впровадити регулярні цикли Gap-аналізу з чітким графіком перевірок і визначеною відповідальністю робочих груп. Кожну процедуру варто оцінювати за принципом «фактичне vs нормативне», з акцентом на усунення високопріоритетних невідповідностей. Це дозволить оперативно реагувати на виявлені розбіжності та підтримувати відповідність вимогам стандартів в умовах змін регуляторного середовища.

Окрім того, варто посилити міжфункціональну взаємодію: фінансові, IT- та актуарні підрозділи мають регулярно проходити спільне навчання й бенчмаркувати процеси за найкращими практиками галузі. Інвестиції в підвищення кваліфікації працівників, зокрема в сертифікаційні курси з МСФЗ, допоможуть закріпити культуру стандартів міжнародного рівня та зменшити опір змінам.

Висновки. У результаті дослідження визначено, що гармонізація українського законодавства з МСФЗ сприяла значному підвищенню прозорості та порівнянності фінансової звітності, однак цей процес відбувався нерівномірно і з певними затримками через фрагментарне регулювання на рівні галузевих органів. З'ясовано, що поетапне впровадження основних стандартів, зокрема IFRS 9 та IFRS 17, значно розширило вимоги до оцінювання фінансових інструментів та страхових контрактів, проте потребувало від підприємств глибокої адаптації внутрішніх процесів і модернізації IT-інфраструктури.

Gap-аналіз виокремив низку системних невідповідностей: насамперед, затримки в переході на модель очікуваних кредитних збитків, застарілі методики актуарного резервування та недостатню деталізацію сегментної й чутливої інформації. Усунення цих розривів потребує комплексного підходу – від перенавчання фахівців і запровадження внутрішніх циклів моніторингу до вдосконалення ERP-систем та автоматизації звітності.

Порівняльний аналіз довів, що в різних секторах адаптація стандартів проходить по-різному. Енергетичні та страхові компанії постають перед великими обсягами перерахунку активів і зобов'язань, тоді як підприємства туризму та дозвілля змушені швидко реагувати на зміну обсягів доходу через зовнішні виклики. Однак подальший аналіз фінансових показників свідчить про загальне підвищення рентабельності й ліквідності та зниження вартості капіталу в компаній, які успішно інтегрували МСФЗ у свої облікові політики.

Результати дослідження обґрунтовують практичні рекомендації: посилити міжфункціональну взаємодію фінансових, ІТ- та актуарних підрозділів, а також запровадити регулярні цикли Гар-аналізу з чіткою пріоритизацією заходів щодо усунення розбіжностей. Перспективними напрямками подальших досліджень є проведення глибинних лонгitudних оцінок ефективності моделей очікуваних кредитних збитків у різних макроекономічних умовах, а також вивчення можливостей використання цифрових технологій і штучного інтелекту для автоматизації процесів оцінювання ризиків та підвищення якості розкриття інформації у фінансовій звітності.

Література

1. Abed I. A. A., Hussin N., Haddad H., Ali M. A. Creative accounting determinants and financial reporting quality: A systematic literature review. *Risks*. 2022. Vol. 10. № 4. Article 76. DOI: <https://doi.org/10.3390/risks10040076>
2. Stander Y. S. The governance and disclosure of IFRS 9 economic scenarios. *Journal of Risk and Financial Management*. 2023. Vol. 16. № 1. Article 47. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm16010047>
3. Johri A. Examining the impact of International Financial Reporting Standards adoption on financial reporting quality of multinational companies. *International Journal of Financial Studies*. 2024. Vol. 12. № 4. Article 96. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijfs12040096>
4. Alhawtmeh O. M. The impact of IFRS 17 on the development of accounting measurement and disclosure, in addition to improving the quality of financial reports – Evidence from Jordanian insurance companies. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. № 11. Article 8612. DOI: <https://doi.org/10.3390/su15118612>
5. da Silva D., Schutte D., Surujlal J. Unpacking the IFRS implications of COVID-19 for travel and leisure companies listed on the JSE. *Sustainability*. 2021. Vol. 13. № 14. Article 7942. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13147942>
6. Nguyen N. G., Nguyen N. T. Voluntary International Financial Reporting Standards application: A bibliometric review and future research directions. *International Journal of Financial Studies*. 2025. Vol. 13. № 2. Article 77. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijfs13020077>
7. Pais A. P. S., Figueiredo A., Costa C. M., Mendes T. M. M. Transitioning to an IFRS-based accounting system: Longitudinal insights from practitioners in Portugal. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. № 20. Article 15121. DOI: <https://doi.org/10.3390/su152015121>
8. Antohi V. M. Modelling the vulnerability of financial accounting systems during global challenges: A comparative analysis. *Mathematics*. 2022. Vol. 10. № 9. Article 1462. DOI: <https://doi.org/10.3390/math10091462>
9. Górowski I., Kurek B., Szarucki M. The impact of a new accounting standard on assets, liabilities and leverage of companies: Evidence from energy industry. *Energies*. 2022. Vol. 15; № 4. Article 1293. DOI: <https://doi.org/10.3390/en15041293>
10. Morshed A. Assessing the economic impact of IFRS adoption on financial transparency and growth in the Arab Gulf countries. *Economies*. 2024. Vol. 12. № 8. Article 209. DOI: <https://doi.org/10.3390/economies12080209>
11. Aljifri K., Elrazaz T. Effect of earnings management on earnings quality and sustainability: Evidence from Gulf Cooperation Council distressed and non-distressed companies. *Journal of Risk and Financial Management*. 2024. Vol. 17. № 8. Article 348. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm17080348>
12. Cieřlik A., Hamza S. Inward FDI, IFRS adoption and institutional quality: Insights from the MENA countries. *International Journal of Financial Studies*. 2022. Vol. 10. № 3. Article 47. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijfs10030047>
13. Dokas I., Leontidis C., Zervoudi E. K. Accrual-based earnings management in cross-border mergers and acquisitions: The role of institutional differences and geographic distance. *Journal of Risk and Financial Management*. 2025. Vol. 18. № 2. Article 50. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm18020050>
14. Kainth A., Wahlstrøm R. R. Do IFRS promote transparency? Evidence from the bankruptcy prediction of privately held Swedish and Norwegian companies. *Journal of Risk and Financial Management*. 2021. Vol. 14. № 3. Article 123. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm14030123>
15. Yim S.-G. The influence of IFRS adoption on banks' cost of equity: Evidence from European banks. *Sustainability*. 2020. Vol. 12. № 9.

- Article 3535.
DOI: <https://doi.org/10.3390/su12093535>
16. Шепель Т.П. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні на основі впровадження МСФЗ: проблеми і перспективи. Облік і фінанси. 2021. № 1 (91). С. 36–43.
DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1\(91\)-36-43](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1(91)-36-43)
 17. Пономарьова Н., Романенко К., Балла І. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (ifrs) в українських компаніях. Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми. 2025. № 5.
DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.08>
 18. Yang J. H., Kakabadse N., Lozovskyi D. International Financial Reporting Standards (IFRS) as a change agent in Ukraine. *Journal of Governance and Regulation*. 2013. Vol. 2. № 3(1). С. 139–151.
DOI: https://doi.org/10.22495/jgr_v2_i3_c1_p6
 19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 року. Редакція від 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 20.06.2025).
 20. IFRS 9: Financial instruments. *IFRS: website*. 2014. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/> (date of access: 20.06.2025).
 21. IFRS 17: Insurance contracts. *IFRS: website*. 2017. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-17-insurance-contracts/> (date of access: 20.06.2025).
 22. IFRS 15: Revenue from contracts with customers. *IFRS: website*. 2014. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/> (date of access: 20.06.2025).
- ### References
1. Abed I. A. A., Hussin N., Haddad H., Ali M. A. Creative accounting determinants and financial reporting quality: A systematic literature review. *Risks*. 2022. Vol. 10. № 4. Article 76. DOI: <https://doi.org/10.3390/risks10040076>
 2. Stander Y. S. The governance and disclosure of IFRS 9 economic scenarios. *Journal of Risk and Financial Management*. 2023. Vol. 16. № 1. Article 47. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm16010047>
 3. Johri A. Examining the impact of International Financial Reporting Standards adoption on financial reporting quality of multinational companies. *International Journal of Financial Studies*. 2024. Vol. 12. № 4. Article 96. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijfs12040096>
 4. Alhawtmeh O. M. The impact of IFRS 17 on the development of accounting measurement and disclosure, in addition to improving the quality of financial reports – Evidence from Jordanian insurance companies. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. № 11. Article 8612. DOI: <https://doi.org/10.3390/su15118612>
 5. da Silva D., Schutte D., Surujlal J. Unpacking the IFRS implications of COVID-19 for travel and leisure companies listed on the JSE. *Sustainability*. 2021. Vol. 13. № 14. Article 7942. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13147942>
 6. Nguyen N. G., Nguyen N. T. Voluntary International Financial Reporting Standards application: A bibliometric review and future research directions. *International Journal of Financial Studies*. 2025. Vol. 13. № 2. Article 77. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijfs13020077>
 7. Pais A. P. S., Figueiredo A., Costa C. M., Mendes T. M. M. Transitioning to an IFRS-based accounting system: Longitudinal insights from practitioners in Portugal. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. № 20. Article 15121. DOI: <https://doi.org/10.3390/su152015121>
 8. Antohi V. M. Modelling the vulnerability of financial accounting systems during global challenges: A comparative analysis. *Mathematics*. 2022. Vol. 10. № 9. Article 1462. DOI: <https://doi.org/10.3390/math10091462>
 9. Górowski I., Kurek B., Szarucki M. The impact of a new accounting standard on assets, liabilities and leverage of companies: Evidence from energy industry. *Energies*. 2022. Vol. 15; № 4. Article 1293. DOI: <https://doi.org/10.3390/en15041293>
 10. Morshed A. Assessing the economic impact of IFRS adoption on financial transparency and growth in the Arab Gulf countries. *Economies*. 2024. Vol. 12. № 8. Article 209. DOI: <https://doi.org/10.3390/economies12080209>
 11. Aljifri K., Elrazaz T. Effect of earnings management on earnings quality and sustainability: Evidence from Gulf Cooperation Council distressed and non-distressed companies. *Journal of Risk and Financial Management*. 2024. Vol. 17. № 8. Article 348. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm17080348>
 12. Cieślík A., Hamza S. Inward FDI, IFRS adoption and institutional quality: Insights from the MENA countries. *International Journal of Financial Studies*. 2022. Vol. 10. № 3. Article 47. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijfs10030047>
 13. Dokas I., Leontidis C., Zervoudi E. K. Accrual-based earnings management in cross-border mergers and acquisitions: The role of institutional differences and geographic distance. *Journal of Risk and Financial Management*. 2025. Vol. 18. № 2. Article 50. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm18020050>
 14. Kainth A., Wahlstrøm R. R. Do IFRS promote transparency? Evidence from the bankruptcy prediction of privately held Swedish and Norwegian companies. *Journal of Risk and Financial Management*. 2021. Vol. 14. № 3. Article 123. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm14030123>
 15. Yim S.-G. The influence of IFRS adoption on banks' cost of equity: Evidence from European banks. *Sustainability*. 2020. Vol. 12. № 9. Article 3535. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12093535>
 16. Shepel T. P. Rozvytok bukhalterskoho obliku v Ukraini na osnovi vprovadzhennia MSFZ: problemy i perspektyvy. *Oblik i finansy*. 2021. № 1 (91). С. 36–43.

- DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1\(91\)-36-43](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1(91)-36-43)
17. Ponomarova N., Romanenko K., Balla I. Vprovadzhennia mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti (ifrs) v ukrainskykh kompaniiakh. *Sotsialnyi rozvytok: ekonomiko-pravovi problemy*. 2025. № 5. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.08>
 18. Yang J. H., Kakabadse N., Lozovskyi D. International Financial Reporting Standards (IFRS) as a change agent in Ukraine. *Journal of Governance and Regulation*. 2013. Vol. 2. № 3(1). C. 139–151. DOI: https://doi.org/10.22495/jgr_v2_i3_c1_p6
 19. Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy № 996-XIV vid 16 lypnia 1999 roku. Redaktsiia vid 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
 20. IFRS 9: Financial instruments. *IFRS: website*. 2014. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>
 21. IFRS 17: Insurance contracts. *IFRS: website*. 2017. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-17-insurance-contracts/>
 22. IFRS 15: Revenue from contracts with customers. *IFRS: website*. 2014. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/>

Manukhina M.Y., Tatsii I.V., Serikova O.M. The impact of international financial reporting standards on companies' accounting policies in the post-crisis period

The aim of this study is to comprehensively examine the impact of International Financial Reporting Standards (IFRS) on the formulation and transformation of accounting policies in Ukrainian companies during the post-crisis period. In particular, it analyses the adaptation of the key provisions of IFRS 9 and IFRS 17, identifies systemic gaps in internal accounting procedures, and assesses their effect on the transparency of financial reporting and the financial resilience of enterprises. A general review of the regulatory environment in Ukraine has been completed. A multi-level gap analysis of financial asset classification under IFRS 9 and insurance contract provisioning under IFRS 17 was performed using a "actual vs. normative" matrix. Financial modeling and stress-testing techniques were applied to evaluate the impact of identified discrepancies on profitability, liquidity, and cost of capital. A comparative industry-level analysis of practical cases in

the energy, insurance, and tourism sectors was also carried out using longitudinal data. The findings indicate that the phased adoption of IFRS has enhanced the transparency and comparability of financial statements; however, systemic gaps persist in the transition to the expected credit loss model and in the use of actuarial assumptions under IFRS 17, leading to delays in reserve recognition and risk understatement. Fragmented disclosure of sensitivity analyses reduces investor information and undermines confidence. In the energy sector, comprehensive asset revaluations initially increased depreciation charges but subsequently optimized cost of capital. Insurers have improved their provisioning methods and expanded segmental disclosures, while tourism operators rapidly adapted revenue recognition policies for vouchers in response to pandemic restrictions. These insights formed the basis for practical recommendations and future research directions. The results underscore the need to strengthen internal control procedures, conduct regular gap analyses with clear prioritization of discrepancy remediation, modernize ERP infrastructures, and enhance the qualifications of finance and actuarial professionals. Promising avenues for further research include longitudinal assessments of expected credit loss model effectiveness under varying macroeconomic scenarios and the application of digital technologies and artificial intelligence to automate risk assessment and improve disclosure quality.

Key words: *International Financial Reporting Standards, accounting policies, gap analysis, transparency of financial reporting, post-crisis period.*

Манухіна Марта Юрійвна – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, manuhina@snu.edu.ua.

Таций Інна Валеріївна – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, tacij@snu.edu.ua.

Серікова Ольга Миколаївна – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, serikova@snu.edu.ua.

Стаття подана 30.04.2025.